

условима значи потврду Куртијеве тезе (али и неких средина на Западу) да су Срби „мали Руси“, увек спремни да ремете „кристалну западну цивилизацију“. Баш тој цивилизацији желе да се веома допадну представници наше албанске националне мањине подмећући и смештајући Србе на ново страдање и уништавање.

Мала дигресија; неспорно је занимљиво да су два Кларка обележила нашу располућеност према земљи њиховог настанка (САД): Весли Кларк и Ремзи Кларк.

Разуме се, не може тзв. Косово да постане чланица Уједињених нација. Пре свега, јер не испуњава услове за чланство. Србија је матична земља и без њеног пристанка нема говора о аспирацијама данашњих власти у Приштини. Може се само замислити шта би се све могло догодити ако би у свету све националне мањине тражиле да се одвоје, узму неприпадајућу територију и оснују своје државе. Краја не би било. Аргумент „самоопредељења“ који се стално потура, не може опстати. Самоопредељење и сецесија нису синоними. Али, чак и ако би се та међународноправна доктрина тумачила криво, непобитна чињеница је да Албанци већ имају своју државу.

Србија је у оба светска рата била поуздан савезник победницима на Истоку и Западу, а не неко други.

Мислим да то знају сви који прате данашњу ситуацију или су надлежни да одлучују о нечему што се и нас тиче. Уверен сам да врло добро знају ко је вероломног карактера. Ипак, одавно су њихове елите са Запада играле на „албанску карту“ и њихов искрени презир према албанском народу стављен је у други план. Они се руководе сопственим интересима, а стварни народни нису толико битни. То је све део прорачуна на који њихово становништво није имало утицај иако је умишљало да може да утиче. Демократски, до краја, зар не?

Дакле, у ситуацији када читав политички Запад (бар тако изгледа, велика већина је у питању) просто урла на све што је руско, морамо бити опрезни и не допустити да нас неки слаби рачун не превари. Морамо се сачувати, не трошити своју супстанцу, које је све мање, а да се при томе не одрекнемо онога што нас чини Србијом. Не мислим да је то једноставно. До сада је вођена баш српска политика и врло се водило рачуна о сложености и укупности наших интереса. Тога није било раније, тј. било је од краја 2000. много неслагања, која су, нажалост, углавном превагала. То је давало прилике нашим непријатељима да нагласе нашу „злоћудну природу“, што у основи није тачно и што смо безброј пута доказали.

У датим околностима, које обележава непристајање униполарног света, под доминацијом САД, на настајање и развој мултиполарног (што се већ дешава) света, морамо бити веома опрезни и паметни. Да нас вихор страдања не би поново захватио. Увек морамо бити свесни, у контексту сагледавања наше позиције у глобалној политици, да ми нисмо мали народ, већ смо малобројни. Да смо мали, не би се силници кроз историју толико трудили да останемо малобројни, нити би се политичка копља безброј пута ломила баш на нашим леђима, која су, међутим, ипак одолела ударцима. Увек смо се усправљали. Ипак, можемо да маштамо како би наша Србија изгледала да је имала бар једном век мира? Сматрам да је заслужила ту част. Наравно, подразумева се да никада не признамо тзв. Косово и никад не уведемо санкције Руској Федерацији. Подразумева се, нужно је сачувати и ојачати Републику Српску уз поштовање интегритета БиХ. Не треба посебно трошити речи на поновно објашњавање основа за овакво национално поступање. Међутим, мора се још једном нагласити да санкције (легитимне или не) првенствено погађају обично становништво и производе њихове патње. Ваљда никада нећемо постати тако сурови да нам то буде свеједно. Уверен сам да нећемо. Нисмо то ми.

Зато морамо да преговарамо. О свему што нам се нуди или намеће. Тако функционише данашњи свет, нажалост. Ниједног трена то не треба заборавити, да не би било касно. Наравно, уз раније поменута ограничења, без којих бисмо се обесмислили и престали би да будемо – ми.

На крају крајева, ако је демократија „један човек, један глас“, а у Уједињеним нацијама равноправност земаља чланица подразумева истоветну важност гласа, онда би САД, Велика Британија, Аустралија, Канада, ЕУ требало да се повинују ставу велике већине.

Београд, 18. март 2023. године

Санкције у међународном праву

Реч „санкције“ се, када је реч о међународном праву, прешироко схвата како у лаичкој, тако и у правној заједници.

Строго говорећи, под санкцијама ваља разумети казнене мере које суд или други орган овлашћен да доноси обавезујуће одлуке на основу правних правила изриче поводом противправног акта субјекта међународног права. Овако схваћене, санкције су ретке у међународној заједници и сведе се на одлуке судских и арбитражних тела (санкције, наравно, изричу и кривични судови, али се оне односе на појединце који немају статус субјекта међународног права). Чак се и у Повели Уједињених нација, у Глави VII, којом се овлашћује Савет безбедности да у случају претње миру, кршења мира и агресије предузима широку скалу аката, укључујући и употребу војне силе, користи реч „мере“, а не „санкције“.

У децентрализованој заједници, каква је међународна заједница, простор који није покривен санкцијама попуњавају рестриктивне или казнене мере, које предузимају Уједињене нације или друге надлежне међународне организације и државе. Када је реч о државама, оне се у конкретном смислу могу поделити у две групе: а) државе које су оштећене противправним актом; и б) државе које нису оштећене противправним актом тзв. треће државе.

Мере које предузимају Уједињене нације и друге надлежне међународне организације називају се мултилатералним мерама, а мере које предузимају државе унилатералним мерама.

Мере које предузимају међународне организације састоје се, по правилу, од:

- суспензије гласања или свих повластица и права унутар организације;
- суспензије стручне помоћи коју пружају извесне специјализоване агенције, на пример Међународна агенција за атомску енергију;
- искључења из чланства;
- морално-политичке осуде од надлежних међународних тела; и
- коначно, примене принудних мера Савета безбедности.

Мере које предузимају државе ошћењене противправним актом називају се противмерама и имају за циљ да државу која врши противправни акт наведу да престане с његовим вршењем или да надокнади штету причињену тим актом. Другим речима, противмере су механизам имплементације одговорности за противправни акт. За циљ имају накнаду штете проузроковане противправним актом, а не кажњавање или одмазду.

Неке противмере могу бити илегалне саме по себи (рецимо репресалије у доба рата), али се лишавају илегалности због чињенице да представљају одговор на противправни акт друге државе.

Противмере могу бити различите природе:

- дипломатске противмере у распону од вербалног и писменог протеста, преко претње, до повлачења амбасадора, и, на крају, прекида дипломатских односа;
- правне противмере у смислу суспензије извршења закључених уговора, одбијање ратификације закљученог уговора, поништаја уговора закљученог противно правилима међународног права;
- војне противмере попут забране продаје, снабдевања, трансфера или извоза било које врсте наоружања или опреме;
- економске противмере као што су блокирање фондова или економских ресурса, забрана извоза/увоза, забрана економских активности укључујући и инвестиције и плаћања;
- забрана слободе кретања, уласка у земљу, прекид саобраћаја и сл.;
- спортске и културне противмере као што су забрана учешћа на спортским такмичењима и културним манифестацијама.

Мере трећих држава

Под мерама трећих држава подразумевају се рестриктивне или казнене мере које предузимају државе које нису оштећене противправним актом. Садржински, ове се мере поклапају

с мерама које предузимају оштећене државе. Основна разлика је у томе што су мере трећих држава илегалне, противправне по својој природи. За разлику од мера које предузимају оштећене државе, које се заснивају на самопомоћи у одсуству реакције надлежних међународних организација, мере трећих држава изражавају идеју да те државе делују у име међународне заједнице као нека врста немог представника. У својој основи су специфичан израз неоимперијалне политике, идеје да су оне овлашћене да делују као агенти међународне заједнице.

Ова врста мера је у протекле три деценије до данашњих дана служила као инструмент изградње новог светског поретка након колапса биполарне структуре међународне заједнице. Изражавају се углавном као економски, „санкциони“ рат.

Називају се еуфемистички секундарним санкцијама од којих нису поштеђени ни најближи савезници који се не уклапају у политички програм САД.

У студији „Унилатералне и секундарне санкције: међународна правна перспектива“, коју је израдила Азијско-афричка правноконсултативна организација (AALCO) која обухвата већину држава чланица Уједињених нација из Азије и Африке, истиче се, између осталог, да су унилатералне и секундарне санкције противне међународном праву, да промовишу властити интерес који је супротан идеји мултилатералних санкција. Разарајући међународну трговину, воде кршењу људских права и колективном кажњавању друштава. Истовремено, унилатерална и екстратериторијална примена националног законодавства вређа принцип једнакости држава, принцип суверенитета и забране интервенције у унутрашње послове држава.

У свом великом Општем коментару бр. 8 Комитет за економска, социјална и културна питања у оквиру Економско-социјалног савета УН истакао је, између осталог, да „без обзира

на околности такве мере увек треба да узму у обзир одредбе Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, те да је кључно разликовати основни циљ примене политичког и економског притиска на владајућу елиту земље од наношења патње најрањивијим скупинама унутар циљане државе“. То је у пракси тешко, ако не и немогуће остварити.

* * *

У прву групу мера могу се сврстати мере које у конкретном тренутку узајамно предузимају Украјина и Русија. Мере које тзв. колективни Запад предузима против Русије спадају пак у мере трећих држава.

* * *

О узајамном признању

Приликом међусобног признања држава као стране се јављају постојећа држава као субјект међународног права, с једне стране, и ентитет који претендује на статус државе у смислу међународног права, с друге стране.

Услед тога узајамно признање између Републике Србије и тзв. Косова било би лишено политичког и правног смисла. Какав би био правни учинак признања постојеће државе, чланице породице независних држава и пуноправног члана универзалне политичке организације УН од непостојеће државе у смислу међународног права?

Посебно зато што је у односу између Републике Србије и тзв. Косова Република Србија „мајка држава“, без чијег признања део њене територије који је кренуо путем сецесије, према доктрини коју је формулисала Велика Британија још у XVIII веку, поводом признања независности САД од стране Француске, не може стећи статус независне државе.

Заговорници узајамног признања Србије и Косова позивају се на пример две немачке државе – Савезне Републике Немачке и Демократске Републике Немачке извршено Основним уговором од 21. децембра 1972. године.

Не постоји, међутим, основ за аналогију, јер би у конкретном случају нормативна аналогија подразумевала принцип конзистентности, тј. да је узајамно признање две немачке државе и, евентуално, узајамно признање Србије и Косова припадају истој категорији.

То очигледно није случај. Преовлађујуће мишљење немачких међународних правника, и најпознатијег међу њима професора Зиме, јесте да СР Немачка и ДР Немачка пре закључења Основног уговора „нису службено сматране државама у пуном смислу речи да се не би умањиле шансе за реунификацију“, тако да је, рецимо, СР Немачка „службено описана као ентитет *ad interim*“ или „корпоративно тело административне природе“, тако да због тога није ни имала свој устав већ Основни закон.

Тек су закључењем Основног уговора, 21. децембра 1972, СР Немачка и ДР Немачка примљене у чланство Уједињених нација 18. септембра 1973. године.

Узајамно признање почива на принципу реципроцитета који је тесно повезан са принципом једнакости и као такав имплицира да стране у поступку признања имају једнаки

статус у правном и политичком смислу, што је одговарајући стандард само у односима између суверених држава.

Принцип који је могао бити примењен у односима СР Немачке и ДР Немачке изгледа да није применљив на релацији Република Србија – Косово.

Република Србија није само универзално призната држава, чланица ОУН, већ је штавише држава која наставља међународноправни континуитет СР Југославије, државе која је имала јаке елементе континуитета са СФРЈ, једним од оснивача ОУН, којих се под притиском одрекла 2000. године подношењем молбе за пријем у УН у својству државе сукцесора, тј. нове државе.

Статус Косова је пак најближи наведеној квалификацији немачке теорије међународног права – ентитет *ad interim*, политичко-административно тело у статусу покрајине Републике Србије.

Самопроглашење Косова за независну државу не може произвести жељени исход из два фундаментална разлога.

Први се тиче правног основа настанка нових држава. У позитивном међународном праву право народа на самоопредељење релевантан је основ за настајак државе.

Право је апсолутно резервисано за народ, док га националне мањине не поседују. Националне мањине, какве је нагласила Бадинтерова арбитражна комисија, у Мишљењу бр. 2, имају право „да уживају сва права призната мањинама и етничким групама међународним правом“.

Чак и ако се постави хипотеза да се албанска заједница на Косову квалификује као народ опремљен правом на само-

опредељење, вршење тог права подвргнуто је суштинским ограничењима. Декларација Уједињених нација о начелима међународног права о пријатељским односима и сарадњи држава у складу са Повељом УН (1970) која представља правну конкретизацију основних начела Повеље, предвиђа у императивној форми да вршење права на самоопредељење народа „неће бити тумачено као да овлашћује или подстиче било какву акцију која би имала за циљ да разори или угрози, потпуно или делимично, територијални интегритет или политичку независност било које суверене и независне државе...”

Други се односи на непостојање основног конститутивног елемента државе као правне личности међународног права – суверене власти. Суверена власт подразумева право вршења функција државе уз искључење било које државе или међународне организације.

Такозвани свеобухватни предлог за решавање статуса Косова који је 2007. године поднео специјални изасланик Генералног секретара УН Марти Ахтисари све виталне функције државе поверио је међународним представницима, које углавном постављају Европска унија и НАТО. Управо због тога је Ахтисари говорио о „контролисаној независности“ Косова, што је контрадикција по себи.

* * *

Правна значења признања Косова и Метохије

Признање КиМ имало би вишеструке последице:

- значило би одрицање од дела државне територије;

- лишило би Резолуцију 1244 свог предмета и она би изгубила правни смисао;
- (накнадно) конвалидацију илегалног проглашења независности и ослобађање одговорности косовских и страних актера на основу накнадног пристанка Србије као оштећене стране. Општи је принцип да пристанак оштећеног ослобађа штетника одговорности.

Опасности узајамног признања Србије и Косова

Независно од чињенице да би евентуално узајамно признање било правни нонсенс, јер је признање у међународном праву апсолутно резервисано за новонастале државе, оно би у конкретном случају произвело далекосежне негативне последице.

Позивање на узајамно (међусобно) признање има скривену намеру – да се Србија и КиМ ставе на исту раван, као две нове државе настале на истом таласу територијалних промена које су погодиле СФРЈ. Две околности би у том смислу могле бити злоупотребљене, у маниру опште инструментализације чињеница и права страних актера зарад остварења постављеног циља осамостаљења Косова. Прва је да је Косово, након импровизованог референдума о независности септембра 1990, који је организовао Демократски савез Косова, а Србија га прогласила ништавим, прогласило независност који је признала само Албанија. Друга околност је да се подношењем молбе за пријем у Уједињене нације октобра 2000. СР Југославија одрекла континуитета са СФРЈ и прихватила статус државе сукцесора СФРЈ, тј. нове државе.

Тако би се, између осталог, растакање СФРЈ, супротно мишљењима Бадинтерове комисије 1 и 8, могло протумачити

као растакање не само дуж административних подела СФРЈ на републике већ и дуж административне линије која дели КиМ од осталог дела Србије.

Такозвано Косово је, уосталом, заједно са сецесионистичким федералним јединицама бивше СФРЈ поднело захтев за признање Бадинтерове комисије, која га није ни разматрала, држећи се плана лорда Карингтона, председавајућег Конференције за мир у Југославији, који је предвиђао растакање СФРЈ дуж административних републичких граница.

Правни аргументи Србије у преговорима око Косова и Метохије

Правна позиција Србије у преговорима поводом КиМ добро је утемељена на Резолуцији Савета безбедности 1244.

Резолуцију 1244 Савет безбедности је донео на основу главе VII Повеље УН (Претње миру, кршење мира и акти агресије). Ове резолуције су по својој снази у ствари одлуке будући да су се, према члану 24. Повеље, чланице УН сагласиле да Савет безбедности делује у њихово име приликом спровођења својих дужности остварења мира и безбедности, а чланом 25. Повеље обавезале су се да „прихвате и извршавају одлуке Савета безбедности“.

Може се, стога, рећи да је Резолуција 1244 необорив аргумент.

Саветодавно мишљење Међународног суда правде од 2010. године не мења суштину ствари из два разлога – формалног и супстанцијалног.

Што се формалног разлога тиче, Међународни суд правде није овлашћен да врши судску контролу аката Савета безбедности, посебно одлука донетих на основу Главе VII Повеље.

Са супстанцијалног становишта, мишљење Суда не дотиче се суштине ствари, већ представља апстрактан одговор, једну софистичку конструкцију.

Суд је, наиме, нашао да „опште међународно право не садржи применљиву забрану Декларације о независности“, а да није установио ко је аутор Декларације.

У Мишљењу се констатује да у аутентичном тексту Декларације на албанском језику ништа не упућује на Скупштину Косова као њеног аутора, да се језик Декларације разликује од онога који се користи у актима скупштине Косова, као што се и процедура усвајања Декларације разликује од уобичајене законодавне процедуре у Скупштини Косова (пар. 107 Мишљења).

Декларација, надаље, није упућена специјалном представнику Генералног секретара ради објављивања у „Службеном листу“, тако да није ни објављена.

Ђутање специјалног представника о Декларацији сугерише, наводи се у мишљењу, да он није сматрао да је реч о Декларацији привремених институција самоуправе (пар. 108 Мишљења).

Дакле, према резонувању Суда, аутори Декларације деловали су у личном, приватном капацитету, па је отуда и разумљив закључак да „опште међународно право не садржи применљиву забрану Декларације о независности“, нити је доношењем Декларације прекршено опште међународно јавно право будући да се међународно јавно право ни не бави приватним актима групе лица без обзира на њихову позицију у официјелним структурама.

Међутим, правна правила међународног права не примењују се аутоматски, већ у једној еминентној политичкој заједници.

Отуда, њихова примена у целини или делимично, укључујући и Резолуцију 1244, подразумева и одговарајућу политичку и дипломатску активност, коју Србија и њен председник Вучић као главни преговарач предузимају супротстављајући правила међународног права прагматичним интересима држава које заговарају независно Косово и Метохију.

Литература

- Аврамов, С., *Међународно јавно право: критичка научна мисао о међународном јавном праву и међународним односима*, Академија за дипломатију и безбедност, Београд, 2011.
- Alexander, K., *Economic Sanctions: Law and Public Policy*, Palgrave Macmillan, 2009.
- Anzilotti, D., *Cours de droit international*, Librairie de Recueil Sirey, Paris, 1929.
- Bechky, P., Sanctions and the Blurred Boundaries of International Economic Law, *Missouri Law Review*, 2018.
- Brownlie, I., *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, 1999.
- Chen, T., *The International Law of Recognition*, Stevens & Sons, London, 1951.
- Happold, M., Eden, P., *Economic Sanctions and International Law*, Bloomsbury Academic, 2016.
- Крећа, М., *Међународно јавно право*, Правни факултет Универзитета, Центар за издаваштво, Београд, 2022.
- Ruys, T., Ryngaert, C., Secondary Sanctions: A Weapon out of Control? The International Legality of, and European Responses to, US Secondary Sanctions, *British Yearbook of International Law*, 2020.
- Schachter, O., Joyner, C., *United Nations Legal Order*, Cambridge University Press, 1995.
- Simma, B., *The Charter of the United Nations: A Commentary*, Oxford University Press, Oxford, United Kingdom, 1995.
- Verhoeven, J., *La Reconnaissance internationale dans la pratique contemporaine*, A. Pedone, Paris, 1975.

CIP - Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

341.1/8
323.173(497.115)

МРКИФ, Иван М., 1953-
Српски брод у бури светских догађаја / Иван Мркић,
Миленко Крећа. - Београд : Фондација „За српски народ и
државу“, 2024 (Београд : Бирограф). - 24 стр. ; 20 cm

Тираж 500. - Библиографија. стр. [25].

ISBN 978-86-81728-22-2

1. Крећа, Миленко, 1947- [аутор]

а) Међународно јавно право
б) Косово и Метохија – Државно-правни положај

COBISS.SR-ID 139724297

